

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 19 april – 10:30 uur d.d. 20 april

5.1.2e Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Mensen die reguliere, acute en psychische zorg hebben gemeden 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Virologen, microbiologen en gezondheidseconomen ICT- en privacy experts

Samenvatting

- Nu de hoeveelheid nieuwsberichten lijkt mee te vallen, wordt breeduit gesproken over de grote lijnen. Leidende vragen daarbij zijn: 'Moeten we maatregelen gaan versoepelen?', 'In hoeverre kunnen apps bijdragen aan de exitstrategie?' en 'Hoe staat de ziekenhuiszorg ervoor?' (de IC-cijfers daargelaten).
- Wat betreft versoepeling blijven media herinneren aan de behouden boodschap van premier Rutte. En behalve de roep om meer bewegingsvrijheid voor jongeren, lijkt men niet veel druk te zetten op verregaande versoepeling van maatregelen. Daar zou het nog 'te vroeg' voor zijn. Opvallend is het nieuws dat dalende IC-cijfers te verklaren zijn door een verminderde opname van ouderen. Deze bevinding van dagblad Trouw wordt vanochtend breed overgenomen.
- Nu de 'ergste piek' voorbij lijkt, zo schrijven media, komen allerlei zorgmijders weer in beeld bij zorgverleners; slachtoffers van ongevallen, 'verwarde' personen die zichzelf verwaarlozen en mensen met psychische problemen zoals angst en depressie.
- We blikken (zoals gebruikelijk) terug op ons gedrag gedurende het afgelopen weekend. Er is deze keer relatief weinig aandacht voor gebieden die rustig bleven. Volgens media nam drukte toe met het mooie weer op zondag. Foto's van enkele drukbezochte stadsparken gaan rond. Verschillende partijen (waaronder het Veiligheidsberaad) zien dat mensen ondertussen 'soepeler' omgaan met de regels. Sommige dingen 'kunnen wel weer', zo voelt Nederland zich ondertussen vrijer om weer te gaan barbecueën.
- Media analyseren de appathon; geen 'onverdeeld succes' aangezien de apps nog te veel gebreken vertonen. Experts die kritiek hadden op de haast waarmee het proces gepaard gaat, zouden dit weekend gelijk hebben gekregen. Waarbij het datalek het 'slordige haastwerk' goed zou illustreren. In lijn met de afgelopen dagen, is er aandacht voor onbeantwoorde vragen rond privacywaarborgen en het algehele nut van de app.

Karakterisering berichtgeving

- 'Te vroeg voor versoepeling' kopt De Telegraaf in grote rode letters op de voorpagina.
- N.a.v. de nieuwe cijfers, melden verschillende media dat 'het beeld doorzet' wat betreft IC-patiënten.
- Het is zondag te druk in een aantal stadsparken in de Randstad. Op beelden was te zien hoe mensen in grote groepen in het Zuiderpark in Den Haag aanwezig waren en bijvoorbeeld aan het barbecueën waren.
- Het journaal van RTL Nieuws opent gisteravond met het datalek in een van de geselecteerde corona-apps.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)
Slachtofferaantallen

- Uit cijfers van de John Hopkins Universiteit blijkt dat het dodental in Europa (Rusland niet meegeteld) nu opgelopen is tot 100.233 doden.
- In de Limburgse gemeente Peel en Maas is het sterftecijfer tot vier keer zo hoog dan normaal. Twee van de dorpen kampen met hoge besmettings- en sterftecijfers: Meijel en Kessel. Tussen 1 en 30 maart zijn 101 mensen overleden. En deze maand, tot en met gisteren, alweer 65. Ze stierven niet allemaal aan corona.
- Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het RIVM blijkt dat sinds de uitbraak van het coronavirus wekelijks tweeduizend mensen meer zijn gestorven. Per provincie en gemeente fluctueert dit aantal. In de provincies Noord-Brabant en Limburg stierven gemiddeld twee keer zoveel mensen. Er zijn gemeenten waar dit aantal veel hoger ligt. Zoals het Noord-Brabantse Grave en Meijerstad en het Utrechtse IJsselstein waar vijf keer zoveel mensen stierven. In de Limburgse gemeente Peel en Maas zijn er in de afgelopen week 34 mensen overleden. Normaliter sterven daar wekelijks vijf tot tien personen.

Schade

- De regionale GGD wijst een benefietconcert aan als bron van besmettingen in Kessel. Daarin wil de burgemeester Wilma Delissen-van Tongerlo niet meegaan.

Scenario's

- Eddy van Doorn, bestuurder bij GGZ Nederland en GGZ-instelling Reinier van Arkel in Den Bosch bereidt zich voor op een groep nieuwe patiënten die een 'mentale dreun' heeft gehad in coronatijd.

Informatiebehoefte

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Ouderen die ernstig ziek worden door het coronavirus worden minder snel doorverwezen naar de intensive care. Die keuze verklaart vermoedelijk de daling van het aantal patiënten op de IC's, schrijft Trouw op basis van cijfers van de stichting Nationale Intensive Care Evaluatie (NICE). Was in maart één op de drie coronapatiënten op de IC 70 jaar of ouder, nu is dat er één op de vier. In maart was de grootste leeftijdsgroep op de IC die tussen de 70 en 75 jaar oud, nu zijn de meeste patiënten tussen de 60 en 65 jaar oud. Van de ruim duizend 80-plussers die de afgelopen maanden in het ziekenhuis werden opgenomen zijn er slechts enkele tientallen doorverwezen naar de IC. De daling duidt vermoedelijk niet op een afname van het aantal ouderen met corona, schrijft de krant. Zij worden waarschijnlijk vaker thuis behandeld. Hoeveel meer ouderen nu thuis sterven aan corona, is niet bekend.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

(Einde aan) zorg mijden

- Nu het aantal coronapatiënten wat lijkt af te nemen en er enige ruimte ontstaat op de intensive care en de andere afdelingen, komen er weer slachtoffers van ongevallen binnen. Deze patiënten zijn de eerste golfjes van het stuwmeer aan zorg dat ziekenhuizen, huisartsen, fysiotherapeuten en tandartsen moeten zien weg te werken nu de reguliere zorg weer op gang kan komen, na anderhalve maand nagenoeg stil te hebben gelegen.
- Volgens directeur van het Elisabeth Tweesteden Ziekenhuis en voorzitter van het Regionaal Overleg Acute Zorg in Brabant, Bart Berden, verdient de behandeling van niet-corona patiënten meer aandacht. Om die reden gaan hij en zijn collega's de zorg voor deze groep weer langzaam opbouwen. Op dit moment krijgt een aantal patiënten door alle aandacht die er aan corona wordt besteedt, niet de zorg die zij verdienen, zo geeft Berden toe. "Het volume dat we op dit moment kunnen leveren aan andere zorg-dus buiten corona-is echt te laag. Ik maak me ook echt zorgen om die patiënten."
- Nu de ergste piek van ziekenhuisopnames voorbij lijkt, stuit ambulancepersoneel op verwaarlozing en verward gedrag. Vaak gaat het om psychiatrisch patiënten of licht dementerenden die thuiswonen, maar bij het wegvallen van hun dagbesteding of wekelijkse bezoeken van hulpverlener of mantelzorger nu de weg kwijtraken. Jan Hoefnagel, ambulanceverpleegkundige en voorzitter van branchevereniging V&VN Ambulancezorg: "Als dat sociale vangnet wegvalt, is er niemand meer die een oogje in het zeil houdt. Deze kwetsbare groep verwaarloost zichzelf, gaat vitaal achteruit, waarna de vraag moet worden gesteld: kunnen zij nog wel in hun eigen huis blijven wonen? We horen deze zorgelijke verhalen meer en meer." Ook vanwege de angst om besmet te raken met het coronavirus mijden veel patiënten de huisarts of het ziekenhuis, denkt de branchevereniging.
- GGZ Nederland merkt dat patiënten met psychische problemen zorg mijden. In de afgelopen maand halveerde het aantal nieuwe patiënten dat zich bij de huisarts meldt met psychische klachten zoals angst of depressie. Ook bij de crisisdienst was het stiller dan normaal. Maar vorige week begon het aantal crisisopnames in Brabant weer te stijgen, vertelt Eddy van Doorn, bestuurder bij GGZ Nederland en GGZ-instelling Reinier van Arkel in Den Bosch. "Ook wij zien dat het wegvallen van persoonlijk contact en de dagstructuur een behoorlijke impact heeft. Patiënten worden binnengebracht met decompensatie. Dat zijn psychische problemen, zoals een manie of depressie, die heftiger zijn dan normaal."

Diversen

- Volgens hoogleraar geriatrie Marcel Olde Rikkert is er nu een 'scherpere selectie aan de poort'. Zieke en kwetsbare ouderen blijven vaker thuis en krijgen daar eventueel zuurstof en medicijnen. Volgens hem is de

forse afname van het aantal ouderen op de ic's geruststellend. "Het gaat erom dat we per individu een goede keuze maken." Voor kwetsbare ouderen is een behandeling thuis vaak geschikter en minder eenzaam. Minder ouderen op de ic's heeft die afdelingen zeker lucht gegeven, zegt Olde Rikkert. "Eerder dan in bijvoorbeeld Spanje of Italië hebben we hier geconcludeerd dat een ziekenhuisopname voor ouderen onverstandig kan zijn", aldus de geriater.

- De GGZ kampt, net als de thuiszorg en verpleeghuizen, nog altijd met een tekort aan beschermingsmateriaal. Maar ook patiënten, met name de groep die toch al moeilijk contact maakt, hielden de deur dicht, uit vrees voor besmetting. GGZ-instellingen in het hele land worden momenteel verbouwd om op een alternatieve manier alsnog patiënten te ontvangen.
- Het Parool sprak met de eigenaar van de mondkapjeswinkel die opdook in de Amsterdamse Jordaan. Volgens Hank Sweep doet hij goede zaken. "Mensen komen zelfs van buiten Amsterdam", zegt hij tegen de krant. Er kwam ook veel kritiek los omdat hij mondkapjes verkoopt waar schaarste van is en omdat de autoriteiten (mede om die reden) mondkapjes voor niet-zorgmedewerkers afraden. Volgens hem is er ook helemaal geen schaarste aan de mondkapjes die hij verkoopt. Ze komen uit China: "Geen enkel probleem." Ook met de prijs die hij vraagt (9 euro per stuk) is volgens hem niks mis.
- Voor gokverslaafden zijn dit moeilijke tijden, nu zij kampen met verving, stress en geldgebrek. In een item van EenVandaag zegt een expert ervan overtuigd te zijn dat de coronacrisis gaat zorgen voor een nieuwe golf van verslavingen.
- Volgens EenVandaag kom je op social media foto's tegen waarin de Dolle Mina-acties worden gekopieerd; 'Baas in eigen buik' wordt daarbij op de buik geschreven. Dit naar aanleiding van een rechtszaak over het opsturen van de abortuspil per post tijdens de coronacrisis. Hoewel dit in andere Europese landen al geregeld is, is dat in Nederland (nog) niet zo.
- Internetcriminelen gebruiken verouderde Nederlandse websites om illegaal medicijnen aan te bieden tegen corona. Het cyberteam van de FIOD is op ruim zeventig domeinnamen gestuit, meldt het AD.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Worden gedragsadviezen opgevolgd?

- Er is relatief weinig aandacht voor gebieden die rustig bleven. Volgens media nam drukte toe met het mooie weer op zondag. Verschillende partijen (waaronder het Veiligheidsberaad) zien dat mensen ondertussen soepeler omgaan met de regels. "Je ziet wel dat mensen de touwtjes iets gaan laten vieren," zegt een woordvoerder van Veiligheidsberaad. "Samen barbecueën in de tuin zag je enkele weken geleden nog helemaal niet, maar dit soort activiteiten met meerdere mensen neemt iets toe."
- Uit cijfers van Google en de politie blijkt dat in de week tot zaterdag 11 april het aantal bezoekers van parken, bossen en stranden tussen de 30 en 65 procent hoger lag dan aan het begin van dit jaar. Dat is meer dan in de eerste weken van isolatie. Het aantal telefoons dat Google op een doordeweekse dag in een slaap- of woonkamer registreert, is vrij stabiel: bijna een vijfde meer dan normaal. In de weekenden blijkt binnenblijven toch iets lastiger: slechts 11 procent extra bleef vorige week zaterdag binnen, iets minder dan in de weken ervoor.
- Door het mooie weer is het zondag drukker in de bossen dan zaterdag. Volgens een woordvoerder van Staatsbosbeheer is het "gezellig druk" en houden mensen meestal voldoende afstand volgens de coronaregels. Een boswachter noemde de bossen 'de buitensportschool van Nederland'. Het is zondag te druk in het Limburgse Heuvelland en in een aantal stadsparken in de Randstad. Op beelden was te zien hoe mensen in grote groepen in het Zuiderpark in Den Haag aanwezig waren en bijvoorbeeld aan het barbecueën waren. Daarnaast blijft de jeugd een aandachtspunt op vaste plekken zoals skateparken.
- De Telegraaf schrijft dat de politie afgelopen weekend weer moest ingrijpen bij illegale feesten. De krant vraagt zich vervolgens af of er 'scheurtjes' ontstaan in de intelligente lockdown. Want er zouden de afgelopen weken vaker illegale bijeenkomsten plaatsvinden. Hoogleraar sociale psychologie Tom Postmes denkt dat de illegale feestjes vooralsnog een uitzondering zijn. Het overgrote deel van Nederland houdt zich aan de regels, ziet hij. "Zij zijn nog flink bang en het draagvlak voor de maatregelen is enorm." Als de besmettingscijfers blijven dalen, kunnen wel bepaalde 'deelgroepen' zich eraan onttrekken, zegt Postmes. "Veiligheid en solidariteit zijn belangrijk om zo'n intelligente lockdown vol te houden. Met alle

nieuwsberichten dat het minder druk is op de ic's, denken sommigen: het kan weer." Daarnaast ontstaan bij crisissen vaak 'clandestine activiteiten', vertelt hij. Maar dit zijn acties van een minderheid."

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- In het NOS 8-uurjournaal de boodschap dat verpleeghuizen waarschuwen voor het te snel afbouwen voor de bezoekersstop omdat het risico op meer coronabesmettingen onder kwetsbare ouderen nog te groot is.
- Gezondheidszorgpsycholoog Bjarne Timonen kijkt niet op van illegale feesten, zeker bij jongeren en jonge studenten. Zij kunnen zichzelf minder goed in bedwang kan houden en hebben een grote behoefte heeft aan social contact. Timonen stelt voor aparte regels op te stellen voor jongeren. Faciliteer hun behoeftes, maar maak duidelijk dat het wel op een verantwoorde manier moet gebeuren. Geef ouders duidelijke richtlijnen. Toon ook empathie.
- Liesbeth van Rossum, hoogleraar en internist-endocrinoloog roept op om corona 'alsjeblieft' los te koppelen van fat shaming en obesiteit nu echt serieus te nemen als onderliggend probleem, óók bij sommige vormen van kanker en depressies.
- De technisch directeur van sportkoepel NOC*NSF Maurits Hendriks heeft bij het kabinet gepleit voor verruiming van de trainingsmogelijkheden voor topsporters.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

Aanloop naar mogelijke versoepeling

- Brabantse ziekenhuizen willen de teugels voorlopig nog niet laten vieren als het om de corona-maatregelen gaat. Volgens directeur van het Elisabeth Tweesteden Ziekenhuis en voorzitter van het Regionaal Overleg Acute Zorg in Brabant, Bart Berden is het daar nog veel te vroeg voor. De ziekenhuisdirecteur is bang dat als de maatregelen verregaand versoepeld worden, hij en zijn collega's in Brabant direct weer in grote problemen komen. "Er zijn nog onvoldoende mensen die het virus hebben gehad. Uit onderzoek blijkt dat er makkelijk een tweede golf aan nieuwe gevallen kan ontstaan. Dan liggen de ic's zo weer vol." Berden verwacht echter niet dat het kabinet komende dinsdag al de maatregelen drastisch zal gaan versoepelen. "Dat zou me echt enorm verbazen. Het zal hooguit om hele kleine aanpassingen gaan, meer echt niet."
- Tegenover De Telegraaf waarschuwen virologen Bert Niesters en Ab Osterhaus, arts-microbioloog Marc Bonten, gezondheidseconoom Xander Koolman en hoogleraar gezondheidseconomie Wim Groot dat dit slechts de eerste fase van de 'rampenbestrijding' was. Volgens de deskundigen zijn de zogenaamde 'ankerpunten' van premier Rutte - druk op de zorg, het beschermen van ouderen en kwetsbaren en de besmettelijkheidsgraad - niet 'op orde'. "We mogen voorzichtig positief zijn, maar als we de maatregelen loslaten zal het probleem van overvolle ic's snel terugkomen", waarschuwt Niesters. Hij krijgt bijval van collega-viroloog Ab Osterhaus. "Premier Rutte waarschuwde al dat we niet te veel versoepeling moeten verwachten. Ik denk dat dat een verstandige opmerking is. We zien in andere landen, waar men de situatie redelijk onder controle had, dat versoepeling van maatregelen direct weer tot grote problemen heeft geleid." In de volgende fase is het belangrijk om nieuwe coronabrandhaarden direct de kop in te drukken, zegt Osterhaus. "Zoals men dat in Zuid-Korea doet, daar wordt heel uitgebreid getest." Maar het testbeleid hier is een 'enorm punt van zorg'. Arts-microbioloog Marc Bonten van het UMC Utrecht uitte gisteren in WNL op Zondag kritiek op de weinige hoeveelheid testen die hij aangeboden krijgt. Bonten hekelde de 'bureaucratie' en krijgt bijval van Niesters: "Collega Bonten zei dat ze in Utrecht op vijftig procent van zijn diagnostiek-capaciteit zitten met testen. Wij zitten in Groningen nog onder de vijftig procent." Volgens gezondheidseconoom Xander Koolman moet er snel een extra set maatregelen worden genomen, waardoor een deel van de economie weer kan worden opgestart. Naast de mondkapjes in verzorgings- en verpleeghuizen, denkt hij aan maatregelen als beschermingsmiddelen bij contactberoepen zoals kappers en fysiotherapeuten. Ook pleit hij voor dwingende isolatie en quarantainemaatregelen, als mensen via de app die nu 'getest wordt' te horen krijgen dat ze twee weken thuis moeten blijven. Koolman stelt dat er zonder aanvullende maatregelen weinig reden voor optimisme is. Hij slaat een waarschuwende toon aan. "Als die alternatieve maatregelen, zoals een app, niet snel van de grond komen en daardoor de besmettingsgraad niet verder zal dalen, dan kunnen we überhaupt weinig verlossing verwachten. Dat kost de economie vele miljarden per maand. Wacht hier lang genoeg mee en de druk vanuit de samenleving om de maatregelen

te versoepelen zal snel toenemen, ook als dit ten koste zal gaan van de gezondheid van velen." Zijn collega Hoogleraar gezondheidseconomie Wim Groot is iets optimistischer. "Het gaat voorzichtig de goede kant op. Ik denk niet dat dinsdag gezegd wordt dat maatregelen direct versoepeld worden, maar bijvoorbeeld vanaf begin mei, zodat bedrijven zich kunnen voorbereiden. Ik denk aan het verplicht gebruik van mondkapjes bij contactberoepen..." Groot denkt dat de scholen op kortere termijn in aanmerking komen voor heropening... De hoogleraar noemt de fase waarin we de afgelopen weken zaten 'een vorm van rampenbestrijding', zo zegt hij. "Maar nu moet je toch een rationelere afweging gaan maken tussen de kosten en de baten van de maatregelen. Hoe je het wendt of keert: de economische schade is, ook in verhouding tot het aantal levens dat je bespaart door die maatregelen, enorm groot."

- GGZ Nederland-bestuurder Eddy van Doorn kijkt met smart uit naar dinsdag, in de hoop dat het kabinet een versoepeling van de coronamaatregelen aankondigt. "Hoe langer de maatregelen duren, des te meer patiënten in de knel zullen komen. Onrust, verwaarlozing en huiselijk geweld zullen verder toenemen. Daar lig ik 's nachts wakker van."

Apps/appathon

- Volgens Trouw kregen experts die kritiek hadden op de haast waarmee het ministerie een corona-app wil ontwikkelen, dit weekend gelijk. 'De zeven geselecteerde ontwerpen vertonen nog te veel gebreken'. Volgens de Volkskrant werd de appathon geen 'onverdeelde succes'. Zondag eindigde de onderneming met een pijnlijk datalek, onduidelijkheid over privacywaarborgen, en onbeantwoorde vragen over het algehele nut van het project. (...) Het lek illustreerde voor veel privacy-experts het slordige haastwerk rondom het project, aldus de krant. Wijzende op het datalek zegt RTL-verslaggever Jeroen Wetzels in het journaal: 'Experts uiten de laatste dagen zware kritiek op de selectieprocedure van de nieuwe corona-app, het is te haastig, te chaotisch. En dat geeft het risico op grote fouten. En dat is precies wat nu gebeurd is. Volgens het AD lijkt het vertrouwen van het publiek iets te groeien.
- Geen van de zeven mogelijke anti-corona-apps voldoet nog aan de vooraf opgestelde eisen. Dat schrijft de landsadvocaat Reimer Veldhuis, die de app onder andere toetste op privacy, in zijn rapport.
- Bits of Freedom-directeur Evelyn Austin zegt gisteravond in het RTL Nieuws dat de enige manier waarop mensen die app gaan gebruiken, is als de overheid ons kan 'garanderen' dat onze gegevens in veilige handen zijn. "...en dit weekend heeft laten zien dat die belofte niet kan worden gemaakt."
- 'Ik denk dat we na dit weekeinde kunnen concluderen dat we nog geen winnaar hebben', zegt expert Jelle Prins. Hij denkt dat er nogmaals, met de experts, naar de 600 inzendingen moeten worden gekeken. Prins heeft zorgen over de beperkte effectiviteit van de apps op iPhones. Los van alle technische kwesties en privacy-gevoeligheid ziet Prins ook de distributie van de app als een onderbelicht probleem. Alleen als een overgrote meerderheid van Nederlanders de app gebruikt, zou die wellicht enig effect kunnen sorteren. 'Helaas is geen van de partijen dieper ingegaan op het vraagstuk hoe we met deze app de meerderheid van de bevolking zullen bereiken', zegt Prins. 'Niet alleen moeten mensen weten van het bestaan van de app, ze moeten hem ook begrijpen en vertrouwen alvorens ze hem zullen installeren.
- Een aantal Kamerleden reageert op het datalek. Partij voor de Dieren-fractievoorzitter Esther Ouwehand reageert: "Gaat lekker met die apps :)" SP-Kamerlid Sadet Karabulut deelt het nieuws en schrijft: "Appathon' Doe normaal." Europarlementarier namens FvD, Rob Roos, reageert: "Binnen 24 data lek corona app! Laten we nu eerst zorgen dat het zorgpersoneel voldoende mondkapjes heeft voordat we het volgende fiasco introduceren. Een app zonder dat we weten wie corona drager is (dus testcapaciteit), is sowieso zinloos." FvD-fractievoorzitter Thierry Baudet deelt het bericht via Twitter.
- Gezondheidseconoom dr. Xander Koolman van de Vrije Universiteit noemt de discussie over privacy die nu in de samenleving speelt over de corona-app 'bijzonder teleurstellend'. "We hebben nu dringend alternatieve maatregelen nodig om de besmetting onder controle te houden, zodat de economie weer open kan. Dan stelt de minister vergaande privacy-eisen aan het ontwerp en transparantie, en dan hoor ik mensen klagen over te snelle procedures. Dan vraag ik me af of die mensen voldoende besef van de consequenties van langdurige procedures hebben."

Diversen

- Gerton Heyne, interim-voorzitter van belangenvereniging V&VN, zegt zich zorgen te maken of ziekenhuizen zich voldoende rekenschap geven van het heftige werk, vooral mentaal, dat alle verpleegkundigen de afgelopen maanden op de ic's en de verpleegafdelingen hebben moeten leveren.
- Directeur van het Elisabeth Tweesteden Ziekenhuis en voorzitter van het Regionaal Overleg Acute Zorg, Bart Berden, vraagt begrip voor het enorme werk dat door het zorgpersoneel in afgelopen weken is verzet. Vooral de mentale belasting hiervan valt niet te onderschatten.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

- Volgens De Telegraaf is er 'onrust' in de politiek ontstaan dat het niet het gebrek aan testmateriaal is dat ervoor zorgt dat Nederland relatief weinig coronatesten uitvoert, maar 'taaië bureaucratie'. Verschillende experts waarschuwen daarvoor, onder wie viroloog Bert Niesters en arts-microbioloog Marc Bonten. "Ik roep al de hele tijd dat er veel eerder en veel meer getest had moeten worden", zegt Pvv-fractievoorzitter Wilders. "Maar iedere keer was de reactie dat er onvoldoende testmateriaal zou zijn. Als dat nu niet zo blijkt te zijn, dan zijn we voor de gek gehouden." "Wij delen de frustratie", zegt PvdA-fractievoorzitter Asscher over de noodklok die de medische experts luiden. "Al wekenlang vragen we het kabinet hoe het toch kan dat in Nederland zo weinig getest wordt in vergelijking met andere landen; en steeds blijken er weer andere redenen te zijn." Volgens FvD-fractievoorzitter Baudet is het niet uit te leggen dat landen als Duitsland en Oostenrijk al lang massaal testen en Nederland niet. "Of dat aan het beleid ligt of aan een gebrek aan tests, heeft het kabinet nog steeds niet duidelijk gemaakt. Maar in beide gevallen is dit onacceptabel."
- Prof. dr. Bert Niesters, viroloog bij het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG): "...Door alle bureaucratie, zoals collega Arts-microbioloog Marc Bonten van het UMC Utrecht dat zo netjes zei, krijgen ook wij niet genoeg samples. Wij zeggen: test, test, test. Wat gaat er fout? Waarom is dat zo bureaucratisch? We hebben testen zat, maar er wordt niet voldoende materiaal afgenomen. Blijkbaar functioneert die keten niet optimaal." Niesters zegt in zijn laboratorium normaliter vijfhonderd testen per dag te kunnen onderzoeken. "Nu het bevolkingsonderzoek [naar baarmoederhalskanker] is stopgezet, kunnen we er dagelijks duizend doen. Als je zegt: we draaien twee diensten met extra personeel, kunnen we er zelfs tweeduizend doen. Maar ja: dan moet je wel tweeduizend stokjes krijgen. We krijgen er nu een paar honderd per dag. Veel te weinig. Stel: je zou Groningen langzaam willen heropenen, dan wil ik wel zeker weten dat ik alle coronavuurtjes heb gevonden."
- Het idee van een consortium van medisch specialisten, TU Delft en een tiental bedrijven om een snorkelmasker aan te sluiten op een luchtpomp met een filter, werd vorige week niet goedgekeurd na beoordeling door het ministerie van VWS. Daar schrijft NRC over. De samenwerking is iets "heel positiefs", benadrukt de groep. Maar tegelijk groeit de frustratie over de volgens hen 'trage besluitvorming' van het LCH. Initiatiefnemer Tim Lodder. "Dat ze nu nee zeggen, terwijl je overal leest dat er tekorten dreigen, verbaast mij." Ruud Verdaasdonk, hoogleraar Health Technology Implementation aan de Universiteit Twente: "Soms kan het ontwikkelen, testen en goedkeuren van medische hulpmiddelen jaren duren (...) Van dit certificeringsproces kun je alleen van afwijken in uiterste nood." Of die hoge nood al voor mondkapjes geldt, blijft onduidelijk. (...) Er wordt gezegd dat er genoeg maskers worden aangeleverd, ook al voldoen sommige partijen niet aan de eisen. Het blijft een lastig verhaal." Samen met collega's werkt Verdaasdonk aan een andere toepassing van hetzelfde snorkelmasker, als ademhalingsondersteuning voor coronapatiënten. Maar ook dit project is niet door het ministerie van VWS gehonoreerd. "Dus doen we het nu op eigen kracht, onder verantwoordelijkheid van het ziekenhuis, op basis van uitgebreide testen die zijn uitgevoerd op de Universiteit Twente", zegt Verdaasdonk.

Wat is de 'taal van de straat'?

- Bij een foto van (de vele) bezoekers van het Haagse Zuiderpark, kopt De Telegraaf 'Park-piraten'.